

บทความวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ

พิชยารัตน์ กิติวุฒิศักย์^๑ ปังปอนด์ รักอำนายกิจ^{๒,*}

^๑ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนอังรีดูนังต์ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10300 อีเมล pichchayarat2@gmail.com

^๒ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนอังรีดูนังต์ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10300 อีเมล pungpond_r@yahoo.com

* ผู้แต่งหลัก: pungpond_r@yahoo.com

วันที่รับ: 8 พฤศจิกายน 2565
วันที่แก้ไข: 8 พฤษภาคม 2566
วันที่ตอบรับ: 24 พฤษภาคม 2566

บรรณาธิการ: บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สิทธิ์: สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟ
คอมมอนส์ - แจกจ่ายได้ ต้องอ้างอิง
ไม่แก้ไขตัดแปลง ไม่ใช่เพื่อการค้า

ลิขสิทธิ์: บทความนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

การอ้างอิง: ปังปอนด์ รักอำนายกิจ,
พิชยารัตน์ กิติวุฒิศักย์. 2566. “การ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมือง
รอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้
ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ”.
วารสารสังคมศาสตร์ 53 (1), 49-72.
[https://so08.tci-
thaijo.org/index.php/ssjpolsci/ar
ticle/view/1450](https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ssjpolsci/article/view/1450).

ข้อความที่ปรากฏทั้งหมดในบทความ
เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่
ความเห็นของหน่วยงานวารสารผู้
จัดพิมพ์

บทคัดย่อ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองรอง กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบกรอบแนวคิดและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดกรณีศึกษาเพื่อให้เกิดตัวอย่างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการขยายผลต่อไปยังจังหวัดและพื้นที่อื่น ผ่านการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยสำรวจข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านทรัพยากรในพื้นที่ และด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำเป็นต้องพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีสิ่งดึงดูดใจหรือตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างครบถ้วน ผ่านการทดลองปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานทรัพยากรและอัตลักษณ์ของแต่ละจังหวัดผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism activity) การเรียนรู้ (learning) การทดลองปฏิบัติ (testing) การดู (seeing) และการซื้อ (buying) ที่ได้มีการนำเสนอในผลการศึกษาค้นคว้า

คำสำคัญ: เมืองรอง, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

RESEARCH ARTICLE

Creative Tourism Development in Secondary Tourism Province: A Case Study on a Provincial Cluster in Lower-Northeastern Thailand (Yasothon, Sisaket and Amnat Chareon)****

Received: Nov 8, 2022

Revised: May 8, 2022

Accepted: May 24, 2023

Editor: Pandit Chanrochanakit
Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

License: [Creative Commons](#)
License: Attribution-
NonCommercial-NoDerivatives;
(CC-BY-NC-ND 4.0)

Copyright: ©2023 Faculty of
Political Science, Chulalongkorn
University

Citation: Rukumnuaykit,
Pungpond; Kittiwuttisak,
Phitchayarath.. 2023. "Creative
Tourism Development in
Secondary Tourism Province: A
Case Study on a Provincial
Cluster in Lower-Northeastern
Thailand (Yasothon, Sisaket and
Amnat Chareon)". *Journal of
Social Sciences* 53 (1). 49-72.
[https://so08.tci-
thaijo.org/index.php/ssjpolsci/ar-
ticle/view/1450](https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ssjpolsci/article/view/1450).

All statements in this article
are the opinions of the
authors. It is not the opinion of
the publisher of the journal.

Phitchayarath Kittiwuttisak^a, Pungpond Rukumnuaykit^{b,*}

^a Bachelor's student in Public Administration, Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University, Henri Dunant Road, Pathumwan District, Bangkok 10330. E-
mail: phitchayarath2@gmail.com

^b Professor, Department of Public Administration, Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University, Henri Dunant Road, Pathumwan District, Bangkok 10330. E-
mail: pungpond_r@yahoo.com

* Corresponding Author: pungpond_r@yahoo.com

Abstract

This research is a study on creative tourism development in secondary tourism provinces within a provincial cluster in lower-northeastern Thailand, which includes Yasothon, Sisaket, and Amnat Charoen. The study aims to design a framework and recommend policies to develop creative tourism in these targeted provinces that can be used as a framework in the management of creative tourism development in other provinces. The research process was executed through documentary research, qualitative research, and area-based research. We collected data on economic and social backgrounds, resources within the areas, and fundamental structure of the provinces from both primary data and secondary data using in-depth interviews and focused group discussions. Our framework and findings reveal that the development of tourism in lower-northeastern Thailand towards creative tourism requires the development of tourist attractions to be more attractive or thoroughly responsive to tourists' needs through experiencing or involving in creative tourism activities. Recommendations for sustainable creative tourism for each of the provinces are given based on different endowments and identities through creative tourism activities, learning, testing, seeing, and purchasing.

Keywords: *secondary tourist cities, Creative Tourism Development, Creative tourism activity*

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย ทั้งด้านทำเลที่ตั้งในการเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมบริการของคนไทย(คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) สำหรับประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558 พบว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตในอัตราค่อนข้างสูง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในเครื่องมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มการพัฒนาประเทศ (พิริยะ ผลพิรุฬห์ และคณะ, 2562) การผลักดันนโยบายด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ลดความยากจน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเติบโตจะนำมาซึ่งกระจายรายได้สู่ชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความกินดีอยู่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ภายใต้การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง 2579 มุ่งเน้นที่แนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ผ่านการวางแผนนโยบายทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในด้านอุปสงค์และห่วงโซ่มูลค่าของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความสะดวกสบาย รวมทั้งพิจารณาจุดอ่อน และอุปสรรคของจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานราชการ องค์กรการบริหารท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาคมในแต่ละจังหวัดในการส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากโครงการวิจัยนำร่องเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ อันได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ (ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และคณะ, 2562) ซึ่งเป็นกรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ที่เป็นจังหวัดรองและมีรายได้น้อยสามอันดับแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลุ่มจังหวัดดังกล่าวไม่มีแผนยุทธศาสตร์เฉพาะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว สะท้อนถึงความจริงที่ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีกระบวนการด้านการวางแผนงานและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเป็นสากลนโยบายที่จังหวัดชูเป็นจุดเด่นหรือจุดแข็งของจังหวัด แต่มีนโยบายที่รับมอบมาดำเนินการจากส่วนกลาง ที่เป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในภาพใหญ่ที่ไม่ได้เน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น นโยบายคนกล้าคืนถิ่น, โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เกษตรนาแปลงใหญ่ เป็นต้นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศได้ดำเนินการตามนโยบายจากส่วนกลางที่ยังมีความคลุมเครือภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ ผลของนโยบายที่ไม่มีความชัดเจนยัง

ส่งผลให้การท่องเที่ยวในทั้ง 3 จังหวัดที่ศึกษามักเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีความคล้ายกันของผลิตภัณฑ์ อัตลักษณ์ และสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในคลัสเตอร์เชิงพื้นที่เดียวกัน และทำให้ความน่าสนใจของการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดลดความโดดเด่นลงได้ และแม้ว่าทั้ง 3 จังหวัดจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า สวยงาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่ง หรือประเพณีบางประเพณี การขาดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม รวมถึงไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หลากหลาย นอกจากนี้ จากรายงานการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม โดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (2563) ยังพบว่า ชุมชนจำนวนมากมีศักยภาพไม่เพียงพอในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและน่าสนใจเพียงพอในการสร้างจุดขาย โดยรายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา (2563) รายงานว่า การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่นในกรณีของเมืองซานตาเฟ รัฐนิวเม็กซิโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) เชื่อมโยงคุณสมบัติทางวัฒนธรรมของเมืองสร้างสรรค์เข้าไว้ด้วยกัน มีการต่อยอดการพัฒนาเมืองโดยการปรับปรุงสถานที่จัดประชุมสัมมนาให้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม (Workshop) เชิงธุรกิจให้กับศิลปินที่มีมากกว่า 200 กิจกรรมต่อปี พร้อมทั้งจัดหาที่ปรึกษาเพื่อให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อสังคมและการตลาดอย่างมืออาชีพ จนทำให้สามารถสร้างรายได้สูงมากจากกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในช่วง 5 ปี ตั้งแต่ 2553 ถึง 2558 โดยเป็นรายได้ทั้งที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและชาวเมืองในพื้นที่

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองที่ยังเป็นช่องว่างนโยบายในทางปฏิบัติ โดยศึกษาการท่องเที่ยวกรณีศึกษากลุ่มจังหวัด(คลัสเตอร์)อีสานใต้ 3 จังหวัด ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ซึ่งยังขาดการผลักดันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ขาดการนำทรัพยากรในพื้นที่ รวมถึงอัตลักษณ์ของแต่ละจังหวัดมาพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่และมีผลโดยตรงต่อรายได้ของคนในพื้นที่เพื่อช่วยกระจายรายได้ออกสู่พื้นที่ท่องเที่ยวและลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องดำเนินการผ่านกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ทักษะและประสบการณ์จากการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆโดยตรง ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีจุดประสงค์เพื่อการกระจายรายได้ในชุมชนจะต้องมีการศึกษาพื้นฐานของทรัพยากรและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศผ่านการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนารอบแนวคิดในการศึกษาและพัฒนารอบแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยศึกษาปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุน และผลผลิตที่ควรจะได้รับการพัฒนา และศึกษาข้อมูลในพื้นที่นำร่อง 3 จังหวัด ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ จากการศึกษาทรัพยากร สถานการณ์ โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของพื้นที่เฉพาะที่มีกรอบแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านปัจจัยและผลผลิตที่สามารถนำไปขยายผลต่อไปยังการศึกษาที่คล้ายคลึงกันในพื้นที่อื่น และ 2) วิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ 3 จังหวัด จากการศึกษาปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุน และผลผลิตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ได้จากการพัฒนารอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อพื้นที่ในบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน

นิยามและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามคำนิยามของ Greg Richards และ Crispin Raymond (2543) กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้พัฒนาศักยภาพ ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างจริงจังซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของจุดหมายปลายทางที่ไปเยือน นอกจากนี้หากจะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะต้องจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ด้วย ต่อมา Richards และ Wilson (2549) ได้เพิ่มจุดเน้นของคำนิยามก่อนหน้านี้ในแง่ของกระบวนการที่ดึงเอาทักษะ (Skills) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ขบธรรมเนียมประเพณี (Traditions) และนำเสนอในรูปแบบของประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และการเปลี่ยนแปลงจากภายในให้แก่นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จุดเน้นดังกล่าว คือ “กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะ ความเชี่ยวชาญ ขบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และศักยภาพอันโดดเด่นของสถานที่ที่ไปเยือนมากขึ้น”

อย่างไรก็ตาม Raymond (2550) ได้แก้ไขคำนิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งตกผลึกจากประสบการณ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศนิวซีแลนด์ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนมากขึ้น โดยมุ่งเน้นความรู้สึกที่แท้จริงต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านประสบการณ์ที่เป็นกันเอง เน้นการฝึกปฏิบัติ และมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ การฝึกปฏิบัติอาจจัดขึ้นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ค้นพบความคิดเชิงสร้างสรรค์จากการได้ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ” อีกทั้ง Richards (2553) มองว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีวิวัฒนาการมาจากการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองพฤติกรรมและความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นเพียงผู้รับ (Passive) ทำได้เพียงมองดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านทางสายตา การเยี่ยมชม และการซื้อของที่ระลึกเท่านั้น แต่ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นักท่องเที่ยวจะเข้ามาส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว (Active) ผ่านทางการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามความสนใจของแต่ละบุคคล เพื่อการซึมซับเอกลักษณ์ (Identity) ของแต่ละท้องถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวเต็มไปด้วยชีวิตชีวาและลดความน่าเบื่อหน่ายของการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม นอกจากนี้ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวจะครอบคลุมวัฒนธรรมทั้งสามระดับ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ทั้งวัฒนธรรมระดับสูง เช่น มรดกทางวัฒนธรรม อาทิ โบราณวัตถุ วัฒนธรรมระดับกลางหรือวัฒนธรรมยอดนิยม เช่น การแสดงพื้นบ้าน อาทิ หมอลำซิ่ง และวัฒนธรรมระดับล่างหรือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น งานฝีมือ อาทิ เครื่องจักสาน ซึ่งส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับงานศิลปะ โดยระดับของทรัพยากรด้านวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในลักษณะผกผัน คือ ยิ่งวัฒนธรรมมีระดับสูงขึ้นการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยิ่งน้อยลง

ตารางที่ 1 แสดงแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Essences of creative tourism)

มิติ (Dimensions)	คุณลักษณะ (Characteristics)
การบริโภค <ul style="list-style-type: none"> ▪ บทบาทของนักท่องเที่ยว ▪ จุดมุ่งหมาย 	การบริโภคแบบมีส่วนร่วม (Active Form of Consumption) <ul style="list-style-type: none"> ▪ ผู้ผลิตร่วม (Prosumer) หรือ ผู้ร่วมสร้างสรรค์ (Co-creator) ▪ การพัฒนาของตนเอง (Self-development)
การผลิต <ul style="list-style-type: none"> ▪ ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ▪ กิจกรรมการท่องเที่ยว 	การใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นต้นนำ (Creativity-led Tourism) <ul style="list-style-type: none"> ▪ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Tourism Resources) ประกอบด้วยวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Culture) และวัฒนธรรมชีวิตประจำวัน (Everyday Life Culture)
ประสบการณ์การท่องเที่ยว <ul style="list-style-type: none"> ▪ การบริโภค ▪ การผลิต 	การได้รับประสบการณ์จริง (Authentic Experience) <ul style="list-style-type: none"> ▪ จากภายใน สู่ ภายนอก (In-Out) ▪ จากภายนอก สู่ ภายใน (Out-In)
ผลลัพธ์จากการท่องเที่ยว	การตระหนักและเกิดความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรม การเพิ่มความสมดุลทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน / ท้องถิ่น

ที่มา: ภูริจัน เตชอุ่ม. (2556, กรกฎาคม-ธันวาคม). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 33(2): 331-336.

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความยั่งยืนและสัมฤทธิ์ผลทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องระบุและทำความเข้าใจหัวใจสำคัญของแต่ละมิติอย่างถี่ถ้วน ก่อนจะนำไปสู่กรอบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยในลำดับต่อไป สามารถแสดงแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Essences of creative tourism) (Puriwaj Dachum, 2013) ดังตารางที่ 1

หัวใจสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การได้รับประสบการณ์จริง (Authentic experience) จากการเดินทางท่องเที่ยว โดยกระบวนการผลิตและการบริโภคเป็นส่วนสำคัญที่หล่อหลอมนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประสบการณ์การท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา คือ ทำอย่างไรจึงจะส่งมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการส่งมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Puriwaj Dachum, 2013)

ข้อตรวจพบโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

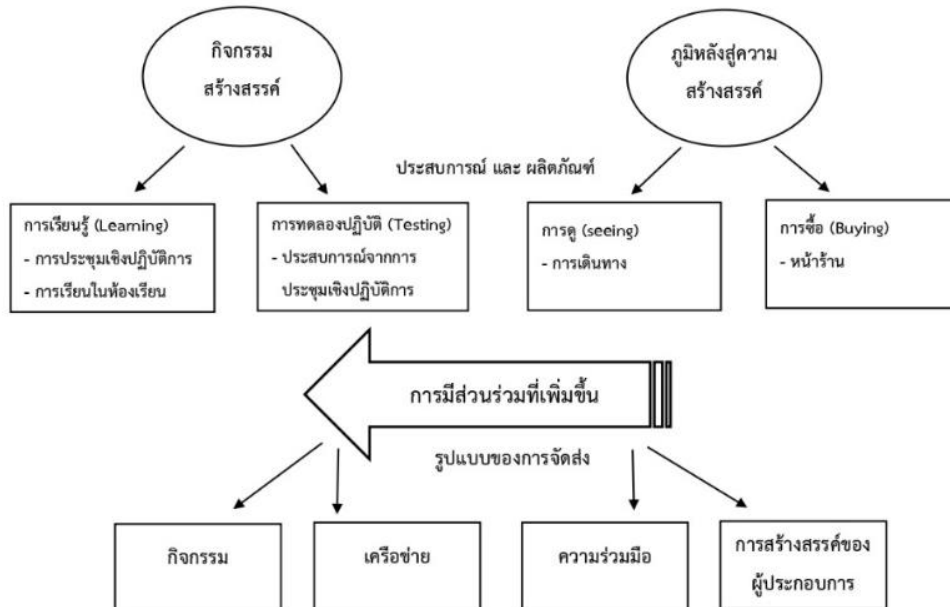
รายงานการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (2563) พบว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวประจำปีงบประมาณ 2561 ในพื้นที่ 76 จังหวัด กำหนดระยะเวลาดำเนินโครงการช่วงไตรมาสที่ 3-4 ของปีงบประมาณ 2561 ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 9,328.12 ล้านบาท ซึ่งจากการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพบว่ายังมีข้อเท็จจริงและข้อจำกัดที่สำคัญบางประการที่ทำให้การดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิดียังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์และไม่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

การดำเนินกิจกรรมใน 5 กระบวนการหลัก อันได้แก่ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น และการส่งเสริมตลาดชุมชนท่องเที่ยว ไม่สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีได้อย่างแท้จริง รวมถึงชุมชนเป้าหมายส่วนใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมตามแนวทางของโครงการยังมีปัจจัยบางประการที่ไม่สามารถเป็นชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวได้ พบว่าหมู่บ้านหรือชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวนมากมีศักยภาพไม่เพียงพอในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและน่าสนใจเพียงพอในการสร้างจุดขาย รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดขายของชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างจุดเด่นให้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน กล่าวคือ ไม่มีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

แบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แบบจำลององค์ประกอบและความสัมพันธ์มีการพัฒนาโดยเกร็ก ริชาร์ด (Richards,

2553) เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards, 2553) ที่มา: ภัยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จำนงศรี. (2555, มิถุนายน). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือกใหม่การท่องเที่ยวไทย. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี. 6(1): 91-109.

จากแบบจำลองการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของริชาร์ดซังตัน ภัยมณี แก้วสง่า (Paimanee Kaewsanga 2012) ได้อธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับของการสร้างประสบการณ์และผลลัพธ์ และระดับของการจัดส่งสินค้าและบริการ

ระดับของการสร้างประสบการณ์และผลลัพธ์ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ ภูมิหลังสู่ความสร้างสรรค์และกิจกรรมสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ภูมิหลังสู่ความสร้างสรรค์ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจะนำมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ และผลลัพธ์ใน 2 ลักษณะ คือ การดู (Seeing) และการซื้อ (Buying) เช่น การเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว และซื้อของที่ระลึกจากหน้าร้านของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอยู่ในการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป

2. กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมสร้างสรรค์ประกอบด้วย กิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) และกิจกรรมที่เกิดจากการทดสอบหรือทดลองปฏิบัติ (Testing) เช่น การเรียนในห้องเรียนการอบรมในห้องประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการลงมือทำ

ในสถานที่จริง เป็นต้น

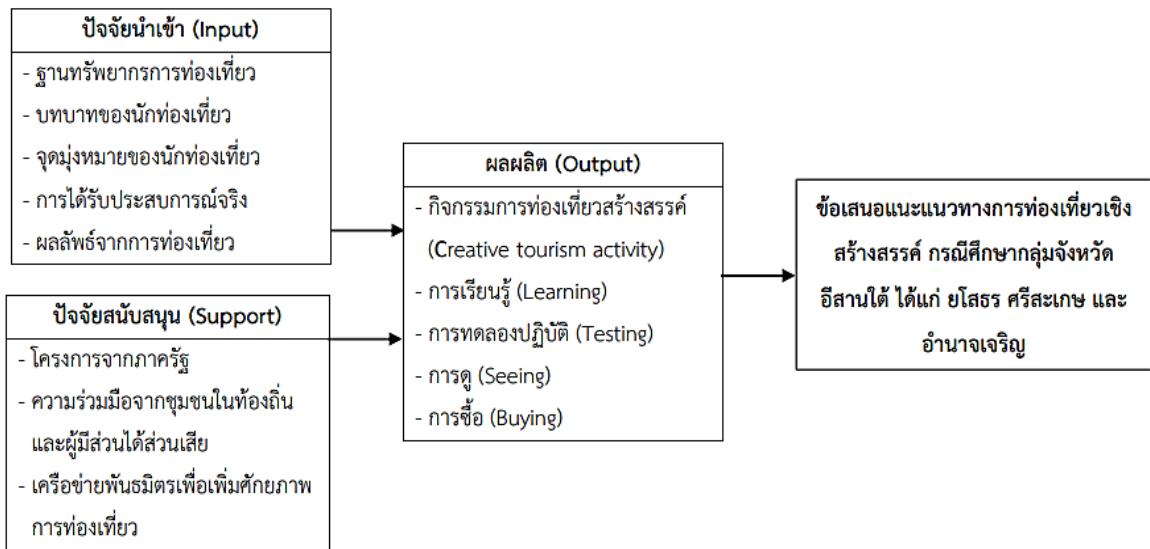
ระดับของการจัดส่งสินค้าและบริการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามลักษณะทรัพยากรที่ปรากฏในท้องถิ่น
 2. ความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในการนำเสนอสินค้าและบริการสู่นักท่องเที่ยว
 3. เครือข่ายหรือพันธมิตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว
- จะเห็นว่าการเติบโตอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ที่สำคัญคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นในท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์จากแนวคิดแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของกูริวัจน์ เดชอุ่ม (Puriwaj Dachum 2013) และแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของเกร็ก ริชาร์ด (2553) สามารถสร้างตัวแบบสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสามจังหวัดเป้าหมายได้ดังนี้

ระดับการสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ ประกอบไปด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) และปัจจัยสนับสนุน (Support) โดยปัจจัยนำเข้า (Input) สังเคราะห์จากแก่นแท้ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ของกูริวัจน์ เดชอุ่ม (Puriwaj Dachum 2013) ประกอบไปด้วยฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ บทบาทของนักท่องเที่ยวที่ จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์จริงที่นักท่องเที่ยวได้รับ และผลลัพธ์จากการท่องเที่ยว ปัจจัยสนับสนุน (Support) สังเคราะห์จากแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเกร็ก ริชาร์ด (2553) ประกอบด้วย โครงการต่าง ๆ จากภาครัฐ ความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเครือข่ายพันธมิตรเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว องค์ประกอบของปัจจัยนำเข้าและปัจจัยสนับสนุนดังกล่าว นำไปสู่ระดับการจัดส่งประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ คือ ผลผลิต (Output) ประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การเรียนรู้ (Learning) การทดลองปฏิบัติ (Testing) การดู (Seeing) และการซื้อ (Buying) ซึ่งทั้ง 2 ระดับ ได้แก่ ระดับการสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ และระดับการส่งมอบประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ นำไปสู่รูปแบบหรือแนวทางในการออกแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยปรากฏดังกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดรองอีสานตอนใต้ อันได้แก่ จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยศึกษาปัจจัยนำเข้า (Input) และปัจจัยสนับสนุน (Support) ทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดดังกล่าว ผ่านการวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานของทรัพยากรและอัตลักษณ์ของชุมชน ผ่านการทำกิจกรรมที่ได้รับประสบการณ์ตรงและนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

กระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ 1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลด้านทรัพยากรในพื้นที่ และข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน (2562) โดยข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม ค้นคว้าจากหน่วยงานระดับมหภาค เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดกรณีศึกษา ค้นคว้าจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ โดยศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม และข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์

การท่องเที่ยวโดยตรงและทางอ้อม (2562) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการด้านการท่องเที่ยว โดยตรง ได้แก่ กลุ่มภาครัฐระดับผู้บริหาร กลุ่มภาครัฐฝ่ายด้านการท่องเที่ยว กลุ่มภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ผู้วิจัยกำหนดให้มีผู้แทนทั้ง 3 ประเภทในข้างต้น ไม่เกินประเภทละ 2 คน ดังนั้นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มภาคเอกชนเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจึงมีผู้เข้าร่วมกลุ่มละ 3 – 6 คน ต่อ 1 จังหวัด และการสนทนากลุ่มจากตัวแสดงที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนจากหน่วยงานด้านวัฒนธรรมจังหวัด ผู้แทนจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขจังหวัด ผู้แทนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และผู้แทนจากตำรวจภูธรจังหวัด ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง แต่เป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้วิจัยกำหนดให้มีผู้แทนทั้ง 5 ประเภทในข้างต้น ไม่เกินประเภทละ 2 คน ดังนั้นในกรณีที่เป็นกลุ่มผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยทางอ้อมจึงมีผู้เข้าร่วมกลุ่มละ 5 – 10 คน ต่อ 1 จังหวัด

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมินำไปวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2 ระดับ คือ (1) ระดับการสร้างประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ มีปัจจัยนำเข้า (Input) และปัจจัยสนับสนุน (Support) เป็นองค์ประกอบ (2) ระดับการส่งมอบประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ มีผลผลิต (Output) ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบ ซึ่งผลผลิตของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้มาจากการคัดเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดจากข้อมูลรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นผ่านการคัดกรองของคนในพื้นที่ จากนั้นนำเกณฑ์การคัดเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น 4 ข้อ จากโครงการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรอยแอสอร์ ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ (ปีงบประมาณ 2562) มาคัดเลือกอีกครั้ง เพื่อให้ได้สถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นจังหวัดละ 11 แห่ง โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

เกณฑ์ข้อที่ 1 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผ่านช่องทางต่าง ๆ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่หลักในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในระดับหนึ่งจนได้รับการนำไปประชาสัมพันธ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เกณฑ์ข้อที่ 2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดในประเด็นเกี่ยวกับจุดเน้นยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ได้ระดับมาตรฐานและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

เกณฑ์ข้อที่ 3 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรม หรือเทศกาลอย่างสม่ำเสมอ โดยการคัดกรองจากคนในพื้นที่

เกณฑ์ข้อที่ 4 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้บริหารสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น นำไปสู่

รูปแบบหรือแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดกรณีศึกษา ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ศึกษารายละเอียดองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยสนับสนุน (Support) และผลผลิต (Output) ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของแต่ละจังหวัดตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ รายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

ปัจจัยนำเข้าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดยโสธร พบว่า ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ทำการเกษตรตามหลักธรรมชาติไม่มีสารพิษตกค้าง รวมไปถึงมีเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาที่ดีขึ้นและปลูกพืชได้หลากหลาย สินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียง เมืองสงบ น่ายุ่ และปลอดภัย มีปราสาทขามบ้าน และผู้ที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่หลากหลายและครอบคลุมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายและเป็นอัตลักษณ์ รวมไปถึงประเพณีที่น่าสนใจ อีกทั้งประวัติและที่มาของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของจังหวัดได้รับการผูกโยงเข้ากับเรื่องเล่าและตำนานในท้องถิ่น ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ และกลายเป็นจุดขายสำคัญของจังหวัด เช่น ตำนานกองข้าวน้อยฆ่าแม่ ตำนานพญาคันคาก เป็นต้น ในส่วนของทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดยโสธร พบว่า การลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่น อีกทั้งจังหวัดไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนและมีทำเลที่ตั้งใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบในเชิงโครงสร้างมากกว่า แต่ในด้านโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดยโสธรสามารถยกระดับสนามบินเลิงนกทาให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ เส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่วารินชำราบ - อำนาจเจริญ - เลิงนกทา การพัฒนาขนาดเส้นทางการจราจรจากถนน 2 เลนเป็น ถนน 4 เลน ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างไรก็ตามจังหวัดยโสธรก็ยังมีความต้องการที่จะพัฒนาท่าอากาศยานเลิงนกทาในอนาคต เพื่อให้เกิดศูนย์กลางการคมนาคมทางอากาศอีกแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาจมีส่วนดึงดูดผู้ที่ต้องการมาท่องเที่ยวจังหวัดยโสธรได้โดยตรง ทั้งนี้จังหวัดยโสธรได้คำนึงถึงมุมมองของนักท่องเที่ยวว่าอยากเห็นอะไรหรืออยากมีประสบการณ์แบบใดจากการท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเดินทางไปที่ท่องเที่ยวที่ใดที่หนึ่ง และมีสิ่งดึงดูดใจหรือตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างครบถ้วน เช่น การได้พบเจอสิ่งที่สวยงามและน่าตื่นเต้นหรือทำท่ายในคราวเดียวกัน

ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร

ในส่วนของปัจจัยสนับสนุน (Support) พบว่า จังหวัดยโสธรได้รับการสนับสนุนจาก

การท่องเที่ยวและกีฬาโดยตลอดทั้งในแง่งบประมาณและกำลังคน โดยจังหวัดยโสธรมีความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดทั้งจากทางผู้บริหารจังหวัดและจากภาคเอกชนก็ได้ให้ความร่วมมือและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี สำหรับด้านเครือข่ายพันธมิตรเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว พบว่า ได้มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใดที่หนึ่งและมีสิ่งดึงดูดใจหรือตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างครบถ้วน เช่น การได้พบเจอสิ่งที่สวยงามและน่าตื่นเต้นหรือท้าทายในคราวเดียวกัน นอกจากนี้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวสามารถทำได้ดีและหลากหลาย เนื่องจากคนรุ่นใหม่สามารถใช้สื่อสังคม (social media) ช่วยประชาสัมพันธ์ได้ง่ายขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอย่างเดียว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรเริ่มต้นทำเป็นอันดับแรกคือการทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมีความน่าสนใจหรือมีความหลากหลาย ชื่อเสียงจึงจะเกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้การส่งเสริมให้คนในพื้นที่ได้สร้างธุรกิจการท่องเที่ยวขึ้นมาเองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โฮมสเตย์ บริษัททัวร์ และการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็มีส่วนส่งเสริมให้ยโสธรเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายได้เช่นกัน แต่กระนั้นการให้ความรู้และการอบรมเรื่องการสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้แก่ชาวบ้านก็เป็นสิ่งจำเป็นเพราะคนส่วนใหญ่ในจังหวัดอาจยังไม่เข้าใจถึงการเป็นเมืองท่องเที่ยวหรือรู้ว่าตนเองสามารถมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดได้อย่างไร

ผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดยโสธร พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในจังหวัดยโสธร ทั้ง 11 แห่ง มีผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรที่มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ประกอบไปด้วย โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรม เทศกาล และประเพณีทางศาสนาตลอดแทบทั้งปี เช่น เทศกาลงานบุญราศีซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ของการกตัญญูทางศาสนาในช่วงยุคมีด งานคริสต์มาสซึ่งเป็นงานเทศกาลใหญ่ของโบสถ์ มีประเพณีการแห่ดาว และอุโมงค์ดาวเป็นจุดขายสำคัญภายในงาน รวมถึงงานวันขอบคุณพระเจ้า ซึ่งแต่ละเทศกาลล้วนแต่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวคริสต์และชาวพุทธหลายพันคนเข้าร่วมงาน ทั้งนี้ในช่วงนอกเทศกาลนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนธาตุก่องข้าวน้อยเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่มีความโดดเด่นด้านกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม เช่น การขอพรและขอโชคลาภจากธาตุ กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจจากพื้นที่ที่มีการจัดไว้ให้ถ่ายรูปที่ระลึก และการซื้อหาของที่ระลึก หรือของฝากจากร้านค้าที่ทางหน่วยงานการท่องเที่ยวจังหวัดได้จัดสร้างไว้

ตารางที่ 2 แสดงผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร

สถานที่ท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
	กิจกรรม เชิง สร้างสรรค์	การเรียนรู้ (Learning)	การทดลอง ปฏิบัติ (Testing)	การดู (Seeing)	การซื้อ (Buying)
1) พระธาตุยโสธร หรือ พระธาตุอานนท์				✓	
2) ธาตุก้อนข้าวน้อย	✓	✓		✓	✓
3) พระธาตุกู่จาน				✓	
4) วัดภูสูง				✓	
5) วัดพระพุทธบาทยโสธร				✓	
6) ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช บ้านทุ่งแต้		✓		✓	
7) พิพิธภัณฑน์มาลัยข้าวตอกวัด หอก่อ่ง		✓		✓	
8) พิพิธภัณฑน์หนังประมอทัย		✓		✓	
9) โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้	✓	✓		✓	
10) วิมานพญาแลน	✓	✓		✓	
11) ทุ่งดอกบัวแดง				✓	

นอกจากนี้วิมานพญาแลน แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางตัวเมืองจังหวัดยโสธร มีประติมากรรมพญาคันคากเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ที่นักท่องเที่ยวหรือแม้แต่คนในท้องถิ่นสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย โดยในตัวอาคารพญาแลนประกอบด้วยพิพิธภัณฑน์และจุดชมวิวทิวทัศน์ของเมืองยโสธร ส่วนพื้นที่โดยรอบมีการปรับปรุงภูมิทัศน์อย่างสวยงาม และกำลังอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬาทางน้ำในอนาคต และยังมีทุ่งดอกบัวแดง ซึ่งในอดีตเคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท่องเที่ยวจังหวัด และได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) แต่ในปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมไม่เหมาะกับการท่องเที่ยว

ปัจจัยนำเข้าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ฐานทรัพยากรในพื้นที่เป็นจังหวัดที่แม่น้ำมูลไหลผ่าน โดยจัดเป็นจังหวัดท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง และมีพื้นที่ติดชายแดนกัมพูชาสามารถเดินทางผ่านเข้า-ออก ประเทศไทย-กัมพูชาทางด่านชายแดนถาวรช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดกีฬา (Sport City) นำร่องต้นแบบเมืองกีฬา ที่มุ่งเน้นกีฬาประเภทแข่งเรือพาย วิ่งมาราธอน รวมไปถึงการจัดการกีฬาระดับชาติและระดับนานาชาติ

และการมีศักยภาพในการจัดกีฬาทางน้ำภายในแม่น้ำมูล และเมื่อพิจารณาในด้านสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติ ได้แก่ ผามออีแดง ผาพญาภูปรี น้ำตกภูถูลอ ในส่วนของอารยธรรมจังหวัดศรีสะเกษนั้นเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทปราสาทขอมสู่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า มีระดับการลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และมีการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่นที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่า การขาดระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถการันตีว่าเกษตรกรจะได้รับการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ ปัญหาด้านการให้บริการระบบไฟฟ้าและระบบประปาที่ในจังหวัดยังมีปัญหา เกิดความไม่ต่อเนื่องของนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาจังหวัด และด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีเส้นทางการเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน คือ ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมทางบ้านภาชี – อุบลราชธานี และในอนาคตมีโครงการพัฒนาเส้นทางการเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน มีแผนก่อสร้างรถไฟรางคู่เชื่อมโยงไปจังหวัดอุบลราชธานี โครงการพัฒนาเส้นทางรถไฟรางคู่ และโครงการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินระหว่างเมืองสาย M4 ทั้งนี้จังหวัดศรีสะเกษไม่ได้มีการคำนึงถึงบทบาทของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวในจังหวัด แต่ให้ความสำคัญไปที่การพัฒนาถนนสายรองที่เชื่อมโยงเข้ากับชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดศรีสะเกษ

ในส่วนของปัจจัยสนับสนุน (Support) พบว่า จังหวัดศรีสะเกษได้รับการสนับสนุนและร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เช่น การมีหน่วยงานด้านวัฒนธรรมประจำจังหวัดที่เข้มแข็งที่คอยเก็บรวบรวมข้อมูลของสถานที่และประเพณีที่สำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรมภายในจังหวัดอยู่ตลอดเวลา มีการประสานงานกับทางท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเกี่ยวกับการเลือกสรรและสนับสนุนหมู่บ้านหรือชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) มีการประสานงานกับทางฝ่ายเอกชนอย่างสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประจำจังหวัดเกี่ยวกับการพัฒนา การประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านกีฬา ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงกีฬาจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษในอนาคตเพื่อที่จะได้ตอบสนองต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลายมากขึ้น สำหรับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษในระดับจังหวัดยังต้องการให้มีการเชื่อมโยงหรือทำให้คนในจังหวัดรับรู้ถึงการเป็นเมืองท่องเที่ยวมากกว่านี้ โดยผู้แทนจากฝ่ายปราชญ์ชาวบ้านและภาคประชาชนยังมองว่าชุมชนหลายแห่งยังไม่มี ความเข้มแข็ง ดังนั้นการสนับสนุนจากภาครัฐในแง่งบประมาณและกำลังคนในการสร้างอาชีพและความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม จึงทำให้จังหวัดศรีสะเกษกลายเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ที่น่าสนใจ 11 แห่ง มีผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดศรีสะเกษ

สถานที่ท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
	กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	การเรียนรู้ (Learning)	การทดลองปฏิบัติ (Testing)	การดู (Seeing)	การซื้อ (Buying)
1) ปราสาทบ้านปราสาท				✓	
2) ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่	✓	✓		✓	
3) ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย				✓	
4) ปราสาทโดนตรวน				✓	
5) วัดศรีบึงบูรพ์	✓	✓		✓	
6) วัดพระธาตุเรืองรอง				✓	
7) วัดไพรพัฒนา	✓	✓		✓	
8) ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ	✓			✓	
9) ผาพญากูปรี	✓			✓	
10) น้ำตกภูละออ	✓			✓	
11) ผามออีแดง		✓	✓	✓	

จากตารางข้างต้น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษที่มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ประกอบไปด้วย วัดไพรพัฒนาและวัดศรีบึงบูรพ์ ซึ่งวัดทั้ง 2 แห่งนี้ได้มีการจัดกิจกรรมและเทศกาลประเพณีที่สำคัญทางศาสนาเป็นประจำทุกปี สำหรับวัดศรีบึงบูรพ์ซึ่งมีทำเลที่ตั้งติดริมฝั่งคลองทับทัน ได้มีการจัดกิจกรรมแข่งขันเรือยาวซึ่งเป็นงานใหญ่ระดับจังหวัด นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถใช้พื้นที่วัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา เช่น การทำบุญ การชมทิวทัศน์ภายในวัด ฯลฯ โดยไม่จำเป็นต้องรอช่วงเทศกาลแต่อย่างใด สำหรับปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่มีเทศกาลประจำปีที่สำคัญนอกเหนือจากเทศกาลสำคัญทางศาสนา ได้แก่ เทศกาลบุญเดือน 3 และเทศกาลวิสาขาสงกรานต์ ซึ่งเป็นงานใหญ่ระดับจังหวัด โดยจากการสอบถามชาวบ้านในพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยทราบว่ามียุทธศาสตร์นักท่องเที่ยวจากทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ส่วนผ้ามออีแดงจะมีการจัดเทศกาลตามวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ งานนับถอยหลังเข้าสู่ปีใหม่ และงานแสดงดอกไม้ในช่วงเทศกาลแห่งความรัก หรือวันวาเลนไทน์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ บางสถานที่สามารถจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้ สามารถเดินดูหรือเยี่ยมชม แต่ยังคงขาดสินค้าที่ระลึก เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม ที่ยังไม่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่

ปัจจัยนำเข้าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอำนาจเจริญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญมีพื้นที่ติดแม่น้ำโขงและชายแดนไทย-ลาว ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนโดยเป็นจุดเชื่อมต่อพื้นที่ของไทยที่บ้านยักษ์ อำเภอนามน รวมไปถึงการมีบรรยากาศของวัฒนธรรมพอเพียงและความสุข เป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย มุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตร มีการปลูกข้าวหอมมะลิ ตะวันอ้อมข้าวที่หอมเป็นเอกลักษณ์ มีการจัดตั้งสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ อีกทั้งยังเป็นเมืองสมุนไพรที่มีการสืบทอดตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในจังหวัดอำนาจเจริญ การมีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงโดยที่ชาวอำนาจเจริญในแต่ละชุมชนต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้า ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่โดดเด่น รวมทั้งมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนถึงบ้านยักษ์ อำเภอนามน และหมู่บ้านวัฒนธรรมหมอลำที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านปลาข้าว ตลอดจนนโยบายของจังหวัดอำนาจเจริญในการส่งเสริมด้านกีฬา แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องคุณภาพของห้องน้ำและร้านอาหารบริเวณเส้นทางสายรอง และเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาว มีปัญหาประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรน้ำให้แก่เกษตรกร รวมไปถึงภูมิอากาศร้อนและแห้งแล้ง การขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะทัศนคติของคนในจังหวัดยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง สำหรับด้านโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดอำนาจเจริญ มีทางหลวงหมายเลข 212 เป็นเส้นทางคมนาคมหลักของจังหวัดซึ่งเชื่อมต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียงในแนวเหนือใต้ระหว่างมุกดาหารกับอุบลราชธานี ซึ่งเส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในจังหวัดอำนาจเจริญ อย่างไรก็ตามแม้จังหวัดอำนาจเจริญไม่ได้มีท่าอากาศยานเหมือนกับอุบลราชธานี แต่จากการที่มีถนน 4 เลน ทำให้เกิดการเดินทางด้วยรถยนต์ไปกลับระหว่างอำเภอเมืองอำนาจเจริญกับท่าอากาศยานอุบลราชธานีก็ใช้ระยะเวลาไม่นานมาก นอกจากนี้จากการที่จังหวัดอำนาจเจริญมีพรมแดนติดกับมุกดาหารและอุบลราชธานีซึ่งมีสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 2 ระหว่างมุกดาหาร-สะหวันนะเขต และสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 6 ระหว่างอุบลราชธานี-ละคอนเพ็ง ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ดังนั้นจังหวัดอำนาจเจริญจึงมองว่านอกจากโอกาสด้านการค้าข้ามพรมแดนในอนาคตก็อาจมีความ

เป็นไปได้เกี่ยวกับการพัฒนาให้อำนาจเจริญเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้จุดเปลี่ยนผ่านนักท่องเที่ยวระหว่างฝั่งประเทศไทยกับลาวและอาจรวมถึงเวียดนาม ทั้งนี้ จังหวัดอำนาจเจริญไม่ได้มีการคำนึงถึงบทบาทของนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวในจังหวัด แต่ให้ความสำคัญไปที่การตระหนักรู้ถึงความเป็นเมืองท่องเที่ยวของคนในพื้นที่และการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัด ซึ่งภาครัฐมองว่าเป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาหรือได้รับการส่งเสริมเป็นอันดับแรกเพราะถ้าโครงสร้างการทำงานเป็นระบบและคนในพื้นที่เข้าใจร่วมกัน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะพัฒนาตามมาภายหลัง

ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอำนาจเจริญ

ในส่วนของปัจจัยสนับสนุน (Support) พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญได้พยายามนำเรื่องท่องเที่ยวและกีฬาพัฒนาควบคู่ไปด้วยกัน และมีการพัฒนาการเป็นเมืองท่องเที่ยวด้านสุขภาพที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของทางจังหวัดอำนาจเจริญที่คาดว่าจะได้รับการพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ ทุกกลุ่มมองว่าความไม่ต่อเนื่องในการบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีการผลัดเปลี่ยนบ่อยครั้งก็เป็นอีกเงื่อนไขและข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จังหวัดอำนาจเจริญมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาจังหวัดเป็นทุนเดิม มีธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ และสภากลางจังหวัด เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาการของจังหวัด สำหรับด้านเครือข่ายพันธมิตรเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวพบว่า ต้องมีการสร้างความตระหนักรู้ในการเป็นเมืองท่องเที่ยวของคนในจังหวัด เพราะคนในจังหวัดยังมองว่าประชาชนในพื้นที่บางส่วนยังไม่รู้ที่มาของประเพณีที่ต้องการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การแห่ยักษ์คู่ ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ดังนั้นการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลแก่คนในพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่จะต้องจัดให้มีควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดให้กับคนภายนอก ดังนั้นในภาพรวม การตระหนักรู้ถึงความเป็นเมืองท่องเที่ยวของคนในพื้นที่และการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดจึงเป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาหรือได้รับการส่งเสริมเป็นอันดับแรก เพราะหากโครงสร้างการทำงานเป็นระบบและคนในพื้นที่เข้าใจร่วมกัน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็จะพัฒนาตามมาภายหลังเช่นในอีกสองจังหวัด

ผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอำนาจเจริญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาจำนวนมาก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่น่าสนใจ 11 แห่ง มีผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอำนาจเจริญ

สถานที่ท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
	กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	การเรียนรู้ (Learning)	การทดลองปฏิบัติ (Testing)	การดู (Seeing)	การซื้อ (Buying)
1) วัดพระเหลาเทพนิมิต				✓	
2) วัดพระเจ้าใหญ่ลีอ้อย				✓	
3) พระธาตุนาป่าแขง				✓	
4) วัดถ้ำแสงเพชร				✓	
5) พุทธอุทยาน พระมิ่งมงคลเมือง				✓	
6) ศูนย์การแพทย์ รพ.แพทย์ แผนไทยพนา	✓	✓	✓	✓	✓
7) อุทยานแห่งชาติภูสิงห์	✓	✓	✓	✓	
8) แก่งคันสูง	✓	✓	✓	✓	
9) อ่างเก็บน้ำห้วยสีโท	✓	✓	✓	✓	
10) โฮมสเตย์บ้านนาหมอม้า	✓	✓	✓	✓	
11) โฮมสเตย์บ้านปลาคว่ำ				✓	

จากตารางข้างต้น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญที่มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย 1) ภูสิงห์ ที่เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เช่น ในช่วงเช้าของแต่ละวัน นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นมาชมทะเลหมอกจากจุดยอดสุดของภูซึ่งหมอกจะปรากฏให้เห็นยาวนานหลายชั่วโมงในช่วงฤดูหนาวและสามารถชมพระอาทิตย์ตกดินในช่วงเวลาเย็นบริเวณผาเขี้ยววาริน โดยนักท่องเที่ยวสามารถกางเต็นท์ในบริเวณที่อุทยานจัดเตรียมไว้ให้ หรือใช้เส้นทางธรรมชาติต่าง ๆ ในการเดินเที่ยวชมทิวทัศน์ 2) แก่งคันสูง เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางน้ำประเภทผาดโผน ซึ่งทางสถานที่ท่องเที่ยวได้จัดให้มีบริการเช่าเรือบานาน่าโบ๊ท (Banana Boat) เวกบอร์ด (Wakeboard) ตลอดจนการจัดให้มีเทศกาลการแข่งขันประจำปีในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปีแต่ก็หาดังกล่าวจะจัดเฉพาะช่วงฤดูน้ำหลาก หากเป็นช่วงนอกฤดูกาลจะไม่มีกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด นอกจากนี้สถานที่ดังกล่าวยังมีกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ เช่น การมนัสการหลวงปู่สรวย การขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีสำนักสงฆ์แก่งคันสูงเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง 3) โฮมสเตย์บ้านนาหมอม้า นอกจากมีการแสดงหมอลำและสอนลำหมอลำให้กับนักท่องเที่ยว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การสานผ้าขาวม้า ผ้าฝ้าย การขี่ม้าบำบัด และ 4) อ่างเก็บน้ำห้วยสีโทเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับครอบครัว โดยกิจกรรมในอ่างเก็บน้ำห้วยสีโทจะเป็นกิจกรรมทางน้ำที่ไม่อาศัย

ความผาดโผนเหมือนกับแวกคันสูงแต่นักท่องเที่ยวจะต้องแจ้งกับทางโฮมสเตย์ก่อนเดินทางมาเยี่ยมชม แต่ทั้งนี้สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของจังหวัดอำนาจเจริญเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคนสูงวัยซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นหมู่คณะเพื่อทำบุญหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ ศูนย์การแพทย์ โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยพนา ซึ่งเป็นทั้งสถานที่จัดการบรรยายด้านสุขภาพ สถานที่ให้บริการบำบัดรักษาและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมในส่วนของการผลิตยาสมุนไพร และรับบริการต่าง ๆ เช่น การนวดแผนไทย การนวดคลายเส้นหรือการอบสมุนไพร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร

จากการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุน และผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธรมตามกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดยโสธร ดังนี้ เนื่องจากจังหวัดยโสธรมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ที่มีประวัติและที่มาผูกโยงเข้ากับเรื่องเล่าและตำนานของท้องถิ่นซึ่งกลายเป็นจุดขายสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรเริ่มต้นทำเป็นอันดับแรกคือ การทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมีความน่าสนใจหรือมีความหลากหลาย ชื่อเสียงจึงจะเกิดขึ้นตามมา และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรมักเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่และสวยงาม ซึ่งสามารถประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวผ่านการใช้สื่อสังคม (social media) ที่ช่วยประชาสัมพันธ์ได้ง่ายและรวดเร็ว เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรู้จักมากขึ้น และต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ควรเน้นการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลและประเพณีทางศาสนาของจังหวัดยโสธรให้มากขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวคริสต์และชาวพุทธจำนวนมาก เช่น ในช่วงเทศกาลงานบุญราศีซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ของการกตัญญูทางศาสนาในช่วงยุคมีดประเพณีการแห่ดาว ที่มีอุโมงค์ดาวเป็นจุดขายสำคัญภายในงาน รวมถึงงานคริสต์มาสและงานวันขอบคุณพระเจ้า ซึ่งในช่วงดังกล่าวนักท่องเที่ยวสามารถไหว้พระขอพร เดินชมวิวทิวทัศน์ (Seeing) หรือการถ่ายรูปที่ระลึก อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) ด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปสัมผัสได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมมักมีข้อจำกัดในเรื่องของการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และการทดลองปฏิบัติ (Testing) ดังนั้นการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์จึงต้องคำนึงถึงการได้พบเจอสิ่งที่สวยงามและน่าตื่นเต้นหรือท้าทายในคราวเดียวกัน เช่น ในช่วงนอกเทศกาลนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของจังหวัดยโสธร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมเชิงศาสนาเป็นหลัก เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและ

พิธีกรรม การขอพรและขอโชคลาภจากพระธาตุประจำจังหวัด หรือในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งก็สามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ เช่น วิมานพญาแถนที่เป็นแลนด์มาร์กแห่งใหม่ของจังหวัดยโสธร พื้นที่ภายในวิมานพญาแถนสามารถจัดกิจกรรมการประดิษฐ์บั้งไฟจำลอง โดยนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจสามารถเข้าร่วมประดิษฐ์หรือทดลองปฏิบัติ (Testing) เป็นต้น นอกจากนี้ในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรสามารถพัฒนาให้ทุกที่มีการซื้อสินค้าที่ระลึก (Buying) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดและมีความเป็นหนึ่งเดียวกันในลักษณะของสื่อที่ต้องการสื่อออกไป เช่น กระจิบข้าว ข้าวหอมมะลิ และของฝากเครื่องรางทางศาสนา เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุน และผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดศรีสะเกษตามกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า จังหวัดศรีสะเกษควรเน้นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติ ได้แก่ ผามออีแดง ผาพญาภูปรี น้ำตกภูสอ โดยในส่วนของอารยธรรมจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทปราสาทขอมสู่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับโดยบุคคลทั่วไปอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ต้องมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานทรัพยากรของจังหวัด ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษจำนวน 7 แห่ง จาก 11 แห่ง เป็นปราสาทและวัด ซึ่งโดยทั่วไปสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานมักมีข้อจำกัดในการพัฒนาสู่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา และเดินชม (Seeing) เป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามอาจพัฒนาให้มีการจัดไกด์ท้องถิ่น (local tour guide) เล่าเรื่องราวของพื้นที่ที่โดดเด่นระหว่างนำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมทิวทัศน์ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา โดยอาจพิจารณาเล่าเรื่องโดยภาษาถิ่นเพื่อให้เกิดประสบการณ์ร่วมในขณะเดียวกัน ในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษ 4 แห่ง ที่เหลือ ได้แก่ ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ผาพญาภูปรี น้ำตกภูสอ และผามออีแดง ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทดลองปฏิบัติ (Testing) เช่น การปีนผา กิจกรรมตั้งแคมป์ (Camping) ที่เป็นกิจกรรมยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย และการให้อาหารสัตว์น้ำในตู้แสดง นอกจากนี้ในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษสามารถพัฒนาให้ทุกที่มีการซื้อสินค้าที่ระลึก (Buying) สำหรับนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดและมีความเป็นหนึ่งเดียวกันในลักษณะของสื่อที่ต้องการสื่อออกไป เช่น ปราสาทหิน ผามออีแดง ของเล่นจำลองสัตว์น้ำหายากในพื้นที่ หรือทุเรียนภูเขาไฟแปรรูป เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอำนาจเจริญ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุน และผลผลิตการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอำนาจเจริญตามกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีบรรยากาศของวัฒนธรรมพอเพียงและความสุข เป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย มุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตรมีการปลูกข้าวหอมมะลิตะวันออกข้าวที่หอมเป็นเอกลักษณ์ มีการจัดตั้งสมาพันธ์เกษตรกรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ อีกทั้งยังเป็นเมืองสมุนไพรที่มีการสืบทอดตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในจังหวัดอำนาจเจริญ การมีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงโดยที่ชาวอำนาจเจริญในแต่ละชุมชนต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้า ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่โดดเด่น รวมทั้งมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับประเทศลาว ซึ่งในอนาคตจะมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ที่สามารถพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงสะพานมิตรภาพไทย-ลาวให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวโดดเด่นของจังหวัดอำนาจเจริญที่มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ ศูนย์การแพทย์โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยพนา วนอุทยานภูสิงห์ แก่งคันสูง โฮมสเตย์บ้านนาหมอม้า และอ่างเก็บน้ำห้วยสีโท เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ สามารถเดินชมวิวทิวทัศน์ (Seeing) ทดลองปฏิบัติ (Testing) และเกิดการเรียนรู้ (Learning) จากการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น ศูนย์การแพทย์ โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยพนา ที่ถึงแม้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเดิมเป็นโรงพยาบาลพนาที่มีการให้บริการรักษาประชาชน จึงไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามหรือดึงดูดนักท่องเที่ยวมากนัก แต่ก็สามารถพัฒนาภูมิทัศน์ให้สวยงามได้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ารับบริการนวดแผนไทย นวดคลายเส้น หรืออบซาวหน้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่จัดการบรรยายด้านสุขภาพ สถานที่ให้บริการบำบัดรักษาและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมในส่วนของการผลิตยาสมุนไพร ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรถึงแม้ว่ายังขาดการทดลองปฏิบัติ แต่ก็สามารถพัฒนาสู่การทดลองปฏิบัติได้ผ่านการมีส่วนร่วมในการผลิตยาสมุนไพรอย่างง่าย เช่น การผลิตลูกประคบ หรือการเข้าเรียนหลักสูตรนวดฝ่าเท้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในสถานที่ท่องเที่ยวโดดเด่นของจังหวัดอำนาจเจริญมีวัดและพระธาตุซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการพัฒนาสู่กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และการทดลองปฏิบัติ ควรพิจารณาจัดทำ “เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้ธรรมและธรรมชาติ” เชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวที่คล้ายกัน ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากวัดและพระธาตุต่าง ๆ ในแต่ละที่ที่ไม่เหมือนกัน ที่โดยปกติจะเป็นกิจกรรมเชิงศาสนาที่คล้ายกันเป็นหลัก เช่น ทำบุญสะเดาะเคราะห์ในที่แห่งหนึ่ง และไปนั่งสมาธิที่อีกแห่งหนึ่ง โดยใช้จุดแข็งของสถานที่และเรื่องเล่าของแต่ละพื้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่ประทับใจมากขึ้น และเนื่องจากสถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่

ท่องเที่ยวที่เก่าแก่และสวยงาม ควรจัดให้มีการชมวิถีชีวิตท้องถิ่นและจัดมูมถ่ายรูปที่ระลึก นอกจากนี้ ในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญสามารถพัฒนาให้ทุกที่มีการซื้อสินค้าที่ระลึก (Buying) สำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าวหอมมะลิตะวันออก ข้าวสมุนไพรจากอำนาจเจริญ และเครื่องรางของที่ระลึกจากวัดและพระธาตุที่มีชื่อเสียง เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย

สรุปและอภิปรายผล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ประเทศไทยและเป็นหนึ่งในเครื่องมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มการพัฒนาประเทศ สำหรับการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่าแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดนครราชสีมาได้ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรของชุมชนผ่านการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้ ได้ทดลองปฏิบัติ สามารถเดินชมแหล่งท่องเที่ยว และซื้อสินค้าที่ระลึก เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รวมถึงเป็นการกระจายความเจริญสู่ชุมชน ซึ่งจากการศึกษาวิจัย พบว่า ทั้งสามจังหวัดยังขาดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นระบบ และต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนาสินค้าสร้างสรรค์ที่ต้องใช้การศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการออกแบบและเทคโนโลยีการผลิตต่อไป นอกจากนี้ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2562 ซึ่งอาจมีบางกรณีที่มีข้อมูลไม่ตรงตามความเป็นจริงในปัจจุบัน เช่น การพัฒนาเส้นทางการคมนาคม รวมถึงกรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซบเซา เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ ขาดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามกรอบการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้นำเสนอในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้

จากการศึกษา พบว่า การใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีการศึกษาวิจัยนำเข้าไปและปัจจัยสนับสนุนในบริบทเฉพาะเชิงพื้นที่ที่สามารถทำให้เกิดองค์ความรู้เชิงวิชาการที่เข้าใจบริบทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ลึกซึ้งและครอบคลุม การศึกษาในสามจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ เป็นตัวอย่างการพัฒนากระบวนการและศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เห็นบริบทและแนวทางการดำเนินงานในการสนับสนุนนโยบายท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการนำรายได้เข้าสู่พื้นที่ ในการออกแบบนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ สามารถใช้แนวคิดและกรอบการศึกษาที่พัฒนาโดยงานวิจัยชิ้นนี้เพื่อจัดทำหรือยกระดับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความแตกต่างในด้านปัจจัยนำเข้า 5 ปัจจัย และปัจจัยสนับสนุนอีก 3 ปัจจัยได้

References

- Designated Areas for Sustainable Tourism. (2018). Creating Creative Tourism Toolkit. Accessed Feb 2, 2021. https://tis.dasta.or.th/dastaknowledge/wp-content/uploads/2019/01/ct-toolkit_th.pdf.
- Office of the Board of Directors of the national tourism policy. (2017). Art tourism plan issue 2. Accessed Jan 22, 2021. https://mots.go.th/download/article/article_20170320150102.pdf.
- Paimanee Kaewsanga & Nisachol Chamnongsri. 2012. "Creative Tourism: A New Choice of Thai Tourism." *Suranaree Journal of Social Science*. 6(1). 91-109.
- Piriya Pholphirul. (2019). A study of economic and social factors, endowments, and infrastructure of a secondary provincial cluster to promote tourism in secondary provinces: A case study on a provincial cluster in lower-northeastern Thailand (Yasothon, Sisaket, and Amnat Charoen). 11.
- Puriwaj Dachum. 2013. "Creative Tourism Development: from Concepts to Practice for Thailand." *Silpakorn University Journal*. 33(2), 331-66.
- Pungpond Rukumnuaykit. (2019). Tourism promotion in small and low-income provinces to reduces income inequality: A case study on a provincial cluster in lower-northeastern Thailand (Yasothon, Sisaket, and Amnat Charoen – YSA). 21
- Richards, G. & Raymond, C. (2000). "Creative tourism." *ATLAS News* 23. 16-20.
- Richards, G. and Wilson, J. (2006). "Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture." *Tourism management* 27. 1209–23.
- Richards, G. (2010a). "Creative Tourism and Local Development." In Wurzburger, R. (Ed.). *Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe*. (78–90). New Mexico. USA.
- State Audit Office of the Kingdom of Thailand. (2020). Review of achievement and efficiency in the implementation of the community based tourism project, OTOP and Nawatwithi. Accessed Feb 3, 2021. <https://district.cdd.go.th/kantharakak/wp-content/uploads/sites/..pdf>.
- Tourism Economic Review. (2020). Culture & Creative Tourism. Accessed Jan 27, 2021. [https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/3-1TourismEconomicIssue3\(April-June63\).pdf](https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/3-1TourismEconomicIssue3(April-June63).pdf).